

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Miljödatastöd
Mikaela Asplund
Leif Hallbäcken

[DOKUMENTTYP]
2018-03-21 ver. 1.0

Verksamhetsberättelse Miljödatastöd 2017

Innehåll

1. Kontakter, verksamhetsstöd och kvalitetsarbete.....	3
2. Utveckling av datavärdskap och system för datahantering.....	6
3. Metadatahantering med speciell hänsyn till geodatasamverkan, Inspire och TILDA.....	6
4. Mallar, riktlinjer och modeller.....	7
5. Tekniskt stöd.....	7
6. Internt arbete	8

1. Kontakter, verksamhetsstöd och kvalitetsarbete

Under året har diverse kontakter skett externt med olika myndigheter och internt inom SLU, vilket inneburit informations spridning om Miljödatastöds (MDS) verksamhet samt möten av konsultativ karaktär rörande datahantering med verksamheter inom främst Foma och tillhörande stödverksamheter. Miljödatastöd representerar SLU i arbetsgruppen ”Metad战略 strategi inom miljösektorn” inom ”Digitalt först”.

Kontinuerligt har getts stöd till genomförande och uppföljning av kvalitetsarbetet att göra självvärderingar och åtgärdsplaner på sedvanligt sätt. Stort fokus har under året legat på att säkerställa att så många som möjligt av de verksamheter som ingår i kvalitetsarbetet uppnår tillräcklig kvalitetsnivå i aktuella processer vid årsskiftet 2017/2018¹. Stöd har även getts till projektledare för några Fomaprojekt i kontakter mot IT-enheten och deltagit i olika genomförandeprojekt för rapportering och presentation av data (t.ex. Tilda, SkogsSkada, BarnGIS).

Träffar inom ramen för ’tekniskt forum’, s.k. ”progfika”, för personal som jobbar med datahantering på olika sätt har fortsatt som tidigare år i Umeå.

Fortsatt har som tidigare år arbetet med att leda och delta i SRH:s utskott för systemutveckling (delas lika mellan med institutionen och MDS).

MDS inbjöds 2015 och deltar sedan dess löpande i Foman-S verksamhet. I nämnden diskuteras bl. a. budget och verksamhetsstrategiska frågor för datahanteringsverksamheter inom miljöanalysprogrammen ”Skog” och ”Klimat”. Kontinuerlig kontakt med de andra fakulteternas Fomautskott är fortsatt obefintlig.

Under året har kontakt och dialog skett löpande med andra stödfunktioner särskilt Sekretariatet för arkivering och publicering av forskningsdata (DCU) men också med Biostokastikum och GIS-stödet för diskussion om ev. samverkan i kvalitetsfrågor inte minst om synpunkter och förslag till förbättringar av kvalitetsguiden. Exempelvis ska den datahanteringsplan som ingår i kvalitetsguiden i framtiden samordnas med motsvarande som DCU tar fram, som i sin tur samordnas med en nationell datahanteringsplan som ska gälla för de universitet som ingår i SND-konsortiet² (som ännu inte är framtagen).

I en årlig kvalitetsrapport, som finns tillgänglig på MDS webbplats, redovisas under året genomfört kvalitetsarbete samt MDS rekommendation för fortsatt arbete 2018.

Slutsatserna från arbetet 2017 är följande:

1. Under året har ytterligare sjutton verksamheter genomfört alla nödvändiga åtgärder för att nå den kvalitetsnivå som kraven från interna och externa intressenter ställer. Totalt är trettionio verksamheter (51%) helt färdiga med åtgärdsarbetet och uppfyller därmed också miljömål 5.3.

¹ <https://internt.slu.se/stod-service/fortlopande-miljoanalys/verksamhetsstod/ingangssida/kvalitetsarbete/>

² <https://snd.gu.se/sv/samarbetsportalen/snds-konsortium>

2. Tidsgräns för uppfyllande av miljöanalysens miljömål 5.3 har förlängts till årsskiftet 2018/19.
3. Under året har kvalitetsarbetet introducerats i ytterligare 1 stycken verksamhet. Dock har ingen av de nya verksamheterna involverats vilka preliminärt pekades ut i fjolårets kvalitetsrapport som möjliga att kunna starta arbetet p.g.a avslutade projekt Totalt deltar 76 verksamheter vid utgången av 2017.
4. Samtliga verksamheter i två (av nio) miljöanalysprogram är klara med åtgärdsarbetet för delmål 5.3: "Biologisk mångfald" och "Övergödning". Tillsammans svarar dessa program för knappt 10% av totala antalet verksamheter som deltar i kvalitetsarbetet. I tre program ("Skog", "Sjöar och vattendrag" samt "Jordbruksmark") återstår att slutföra åtgärdsarbetet för ca hälften av verksamheterna. För program "Kust och Hav" är ingen verksamhet klar med åtgärdsarbetet.
5. Intensiteten i åtgärdsarbetet är låg för många verksamheter p.g.a. att man ständigt är tvungen att prioritera bort kvalitetsarbetet för andra uppgifter. Ambitionen bedöms dock som oförändrat hög i verksamheterna att gjorda åtgärdsplaner ska genomföras och att ställda mål ska uppnås.
6. Under året har signaler kommit från verksamheterna att man önskar möjlighet att söka finansiering centralt för att kunna satsa mer fokuserat på kvalitetsarbetet (dvs. åtgärdsarbetet).
7. Trots att åtgärdsarbetet framskrider relativt sakta, så har skett en ökning av totala antalet processer där aktuell status är kvalitetsnivå I eller högre (från 50% till 65%). Det innebär ett trendbrott jämfört tidigare år att aktuell kvalitetstatus nu är känd i en majoritet av verksamheterna, särskilt märks en tydlig ökning av andelen godkända 'Lagra-processer' i verksamheterna, som har ökat från 34% till 57% under året. I samma storleksordning har ökning skett av antalet godkända 'Styr-processer' under året som ökat från 36% till 58%.
8. Att lagring av data sker på ett korrekt sätt enligt kvalitetsguidens krav är absolut avgörande för att vi ska kunna garantera förvaltning och långsiktighet av data som SLU hanterar. I det perspektivet är det synnerligen allvarligt att det saknas en fullödig drift/förvaltning av Aqua:s Oracle databaser på IT-avdelningen som lever upp till grundkraven (kvalitetsnivå I) för Lagraprocessen. Risken för incidenter med stor negativ påverkan på såväl datakvalitet som SLU:s varumärke bedöms som överhängande.
9. Samtliga SLU:s fyra datavärdskap har ett pågående kvalitetsarbete. Datavärdskapet Fisk är uppdelat på tre enskilda datahanteringsverksamheter varför man kan säga att datavärdskapen i dagens organisation omfattar totalt sex datahanteringsverksamheter. Under året har ytterligare två verksamheter gjort klart åtgärdsarbetet, DV sjöar och vattendrag och DV Arter (Artportalen), vilket innebär att fem av sex uppfyller samtliga krav och är klara med åtgärdsarbetet. Återstående verksamhet (Kustfiskelab i Öregrund) lider av att databasförvaltningen/drift på IT-avdelningen inte uppfyller grundkraven (se pkt. 7).
10. Under året har erbjudits personliga möten för stöd och uppföljning till alla verksamheter som genomför kvalitetsarbetet. Därutöver har möten för orientering om status och utvecklingsbehov för de enskilda programmen erbjudits alla

miljöanalytiskoordinatorer samt prefekter vid de berörda institutionerna. Sådana möten har accepterats och genomförts med ca hälften av de inbjudna.

11. Engagemanget för kvalitetsarbete i datahanteringen bedöms som generellt låg hos institutions- och fakultetsledningarna och det finns stort utrymme att ytterligare stimulera och följa kvalitetsarbetet i verksamheterna inom sina områden. I dagsläget är engagemanget avhängigt de enskilda verksamheternas goda vilja att jobba med kvalitetsarbetet samt det stöd som erhålls från Miljödatastöd. Enstaka goda exempel finns i verksamheterna där under året t.ex. Institutionen för Aqua (Sö-lab) etablerat resurser och organisation för ett brett internt kvalitetsarbete som involverar såväl datahantering som frågor kring metodik i fält och lab.

Löpande kontakter har hållits med informationssäkerhetsamördnaren, miljöchefen samt chefsarkivarien och andra inom juridik- och arkivfunktionen för kunskapsutbyte rörande informationshantering och harmonisering av rutiner.

Statistik över deltagande och genomförande av kvalitetsarbetet utgör på samma sätt som tidigare (sedan 2015) underlag till uppföljning av SLU:s miljömål för Foma, vilken tillhandahålls SLU:s miljöchef halvårsvis.

Omfattande revision av kvalitetsguiden har pågått under året. Viktigt har varit att ta fram förslag till nya eller förändrade krav så att bl.a. de krav som pekas ut i den myndighetsgemensamma miljödatastrategin tillgodoses för tillhandahållandet av öppna data. Det har också varit viktigt att märka upp vilka krav i kvalitetsguiden som är specifika för miljöanalys och vilka krav som är universitetsövergripande. Dialog har därefter förts med FOMAR dels om den nya versionen av guiden men även om vikten av kvalitetsarbetet och det åtgärdsarbete deltagande verksamheter behöver utföra för att uppnå lägsta godkända kvalitetsnivå i sin datahantering. Endast 51% av deltagande verksamheter har gjort klart samtliga kvalitetsåtgärder trots deadline vid årsskiftet 2017/2018. Dialogen kommer att mynna i ett förslag för framtida kvalitetsarbete som kommer att diskuteras i FOMAR för ett ev. rektorsbeslut under 2018 som innebär att kvalitetsguiden ska vara obligatorisk att tillämpa inom SLU:s miljödatahantering.

Miljödatastöd har under verksamhetsåret fört en intern dialog om behovet av att uppnå en mer strukturerad uppföljningsmetodik som förhoppningsvis leder till att institutionsledningarna tar (större) ansvar för verksamheternas kvalitetsarbete. Ett förslag är att tillämpa ett internrevisionsliknande arbetssätt för att bättre kunna nyttja enhetens och kvalitetsverksamheternas begränsade personalresurser samt för att kunna sprida ökat engagemang och ansvar för kvalitetsarbetet särskilt hos prefekterna. Den grundläggande strategin blir att inför varje verksamhetsår avgränsa till att fokusera på och följa upp specifika krav (och processer) i kvalitetsguiden och för vissa verksamheter. Fortsatt arbete inom detta kommer att ske under början av 2018.

Sedan SLU:s internrevision 2014, som innebar en granskning av SLU:s tjänster inom IT, har riskområdena tillkommit p.g.a. att behovet av att lagra större mängder data har ökat kraftigt. Under 2017 genomfördes därför ytterligare en granskning där syftet har varit att bedöma i vilken utsträckning fillagring vid SLU är effektiv, ändamålsenlig och sker med tillfredsställande säkerhet. MDS har deltagit som intervjupersoner till den avvikelsesrapport som internrevisionen har framställt och har också framfört synpunkter på innehållet i rapporten.

2. Utveckling av datavårdskap och system för datahantering.

Samverkansarbetet med NV och HaV för nya avtalsmallar och villkor för datavårdskap och andra datavårdslänkande verksamheter är vilande och kommer möjligen delvis inrymmas i arbetet inom initiativet 'Digitalt först'. Internt vid SLU har resultatet av arbetet i nationell samverkan delgetts en arbetsgrupp som framgent kan komma att fortsatt träffas för diskussion om förbättringar och samutnyttjande av IT-infrastruktur vid SLU:s miljöanalysverksamheter för effektivare dataflöden. MDS är sammankallande för gruppen. I avvaktan på utfall från 'Digitalt först' har inga möten skett under året för arbetsgruppen. Tidigare samarbete med datavårdsverksamheterna där MDS har bistått med stöd och koordinering för utveckling samt förvaltning av data och system har minskat avsevärt och har under året främst rört webbtjänsten Skogsskada.

3. Metadatahantering med speciell hänsyn till geodatasamverkan, Inspire och TILDA.

I december 2013 levererade SLU som informationsansvarig myndighet, planenligt enligt rådande Inspirekrav, metainformation avseende Riksskogstaxeringen till geoportalen.se. Arbetet att ta fram denna information har letts av MDS och genomförts i samverkan med SLU:s GIS-stöd, ansvarig institution (SRH) samt konsultstöd (Metria). I delar har arbetet fortsatt även under 2017: den befintliga datamängden från Riksskogstaxeringen och tillhörande metadata har uppdaterats i sedvanlig ordning. Arbete med att harmonisera Riksskogstaxeringens datamängd påbörjades under hösten 2017, med konsultstöd från Gitter, och kommer att färdigställas under våren 2018, dvs. i god tid innan deadline år 2020.

I övrigt har som tidigare år skett deltagande i samverkan med Foma-kansliet i Inspire-arbetsgrupp tillsammans med andra myndigheter i frågor kopplade till införandet av Inspiredirektivet.

Vad gäller arbete för utveckling av en gemensam SLU-plattform för hantering av metadata och tillgängliggörande samt arkivering av Foma- och forskningsdata har styrgruppen för TILDA-projektet, med representation från MDS, utvecklats under början av 2017 i.o.m. att projektet övergick från projekt- till förvaltningsform (enligt IT-avdelningens definition). En systemägargrupp etablerades, som utgörs av Karin Grönvall och Miika Wallin, för Tilda-systemet samt en styrgrupp för DCU. I det nyetablerade DCU ingår samma medarbetare som tidigare ingick i Tilda-projektet samt en nytillsatt koordinator och ytterligare en arkivariesurs. Arbetet i DCU som verksamhetsrepresentant har omfattat ca 20 % arbetstid.

Miljödatastöd, kommunikationsavdelningen och Fomakansliet samordnade under året SLU:s deltagande i "Hack for Sweden" 2017 som partner. Vid Hackaton 2017 nyttjade det vinnande bidraget öppna data från bl.a. SLU. Med sitt "Project Skog" utvecklade hackdeltagaren Johan Marand en tjänst som bland annat syftar till att uppmuntra allmänheten att förstå värdet av riktig svensk naturskog, samla artobservationer som hjälper till att skydda skog med hög biologisk mångfald och skapa uppmärksamhet kring miljömålet Levande skogar. Johan nyttjade maskininlärning för bedömning av sannolikhet för höga naturvärden och tränade sedan modellen genom att mata den med ett antal kända områden och utfall. Institutionerna Skoglig resurshushållning samt Artdatabanken har haft

ett uppföljande seminarium för att diskutera framtida utvecklingsmöjligheter i samverkan med vinnaren och andra berörda aktörer.

Det nationella arbetet om ”Öppna data” och datahantering har följts genom deltagande på diverse sammankomster, både fysiska och webbaserade, som har anordnats av Riksarkivet och SND.

MDS samverkar också detta år med institutionen för Skoglig resurshushållning och fältforskningsenheten för att få tillgång till öppna data via Lantmäteriets geodatatjänster för användning till beräkningar och analys mm. Syftet med deltagandet är att främja likartad teknisk lösning samt få erfarenhet och senare sprida kunskap till andra verksamheter med liknande behov inom Foma. MDS har i flera fall tillsammans med GIS-stödet också fungerat som diskussionspartner/ bollplank till personer med frågor kring Lantmäteriets geodatatjänster. Under året har dialog förts om vilka behov som finns inom ett antal forsknings- och miljöanalysprojekt i syfte att påbörja processen med att SLU får tillgång till geodatatjänsterna under sk FUK-licens (forskning, utbildning och kultur).

4. Mallar, riktlinjer och modeller

Förutom det som görs inom kvalitetsarbetet så har arbetet även under 2017 varit fortsatt lågintensivt.

I de fall frågor inkommit rörande t.ex. förvaltning av datahanteringssystem så har det bedömts varit helt tillräckligt att hänvisa till befintliga funktioner inom SLU där sådant utvecklings- eller förvaltningsarbete pågår.

5. Tekniskt stöd

Stöd i användning av SLU:s arbetsplats Sharepoint har getts löpande till alla Fomaverksamheter som deltar i kvalitetsarbetet eftersom all kvalitetsdokumentation skapas och hanteras i detta system. Insatser har också gjorts tillsammans med Fomakansliet för att ta fram en rapporterings- och uppföljningsfunktion för SLU:s verksamhetsprojekt inom Foma grundat på erfarenheter från hanteringen av kvalitetsdokumenten.

Under året har programvaran ”PX-webb” från SCB, för tillgängliggörande och visualisering av data, uppdaterats och anpassats ytterligare, samt har dialog med Foma-koordinatorerna, FOMAR och miljöanalysverksamheter förts för att informera om verktyget. Än så länge har ingen verksamhet levererat data för tillgängliggörande via verktyget även om ett par har uttryckt sådant intresse, däremot har en verksamhet valt att installera sin egen version av PX-webb. Programvaran är installerad på en virtuell server hos IT och administreras av Miljödatastöd. Under 2018 bör nyttan med att Miljödatastöd bistår med en egen PX-webb server utvärderas.

6. Internt arbete

Planering, styrning och uppföljning samt upprättande av årlig verksamhetsplan, verksamhetsberättelse, kvalitetsrapport samt underlag för utvärdering av Miljödatastöds verksamhet. Under året har bemanningen minskat jämfört med tidigare år från 4 till 3 pers (2,3 tjänst). Utfall för genomfört arbete har skett enligt följande:

Verksamhetsdel	Planerat arbete	Utfört arbete
1. Kontakter, verksamhetsstöd och kvalitetsarbete	34v (37%)	51v (56%)
2. Utveckling datavårdskap och system för datahantering	34v (37%)	5v (5%)
3. Metadatahantering med spec. hänsyn till geodatasamverkan, Inspire och TILDA	16v (17%)	23v (25%)